

Colofon

Titel: Een Romantische natuur

Opleidingsinstituut: ArtEZ University of the Arts

Opleiding: Docent Beeldende Kunst en Vormgeving

Afstudeerjaar: 2025

Datum: 9 juni 2025

Vak: Veld

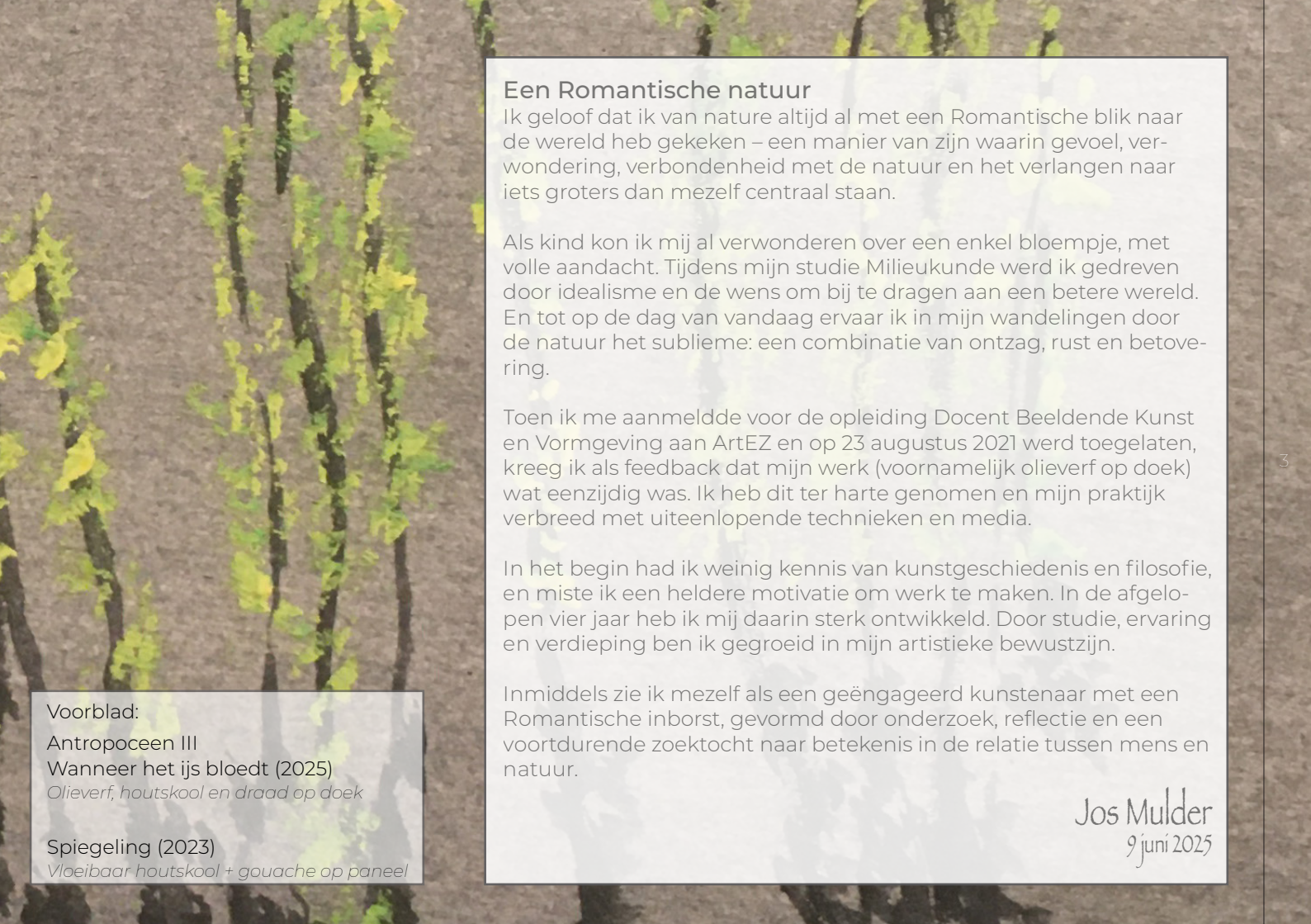
Onderdeel: Onderzoek theoretische kunstpraktijk

Student: Jos Mulder

Studentnr.: 1553639

Klas: DD4

ArtEZ
University
of the Arts

Een Romantische natuur

Ik geloof dat ik van nature altijd al met een Romantische blik naar de wereld heb gekeken – een manier van zijn waarin gevoel, verwondering, verbondenheid met de natuur en het verlangen naar iets groters dan mezelf centraal staan.

Als kind kon ik mij al verwonderen over een enkel bloempje, met volle aandacht. Tijdens mijn studie Milieukunde werd ik gedreven door idealisme en de wens om bij te dragen aan een betere wereld. En tot op de dag van vandaag ervaar ik in mijn wandelingen door de natuur het sublieme: een combinatie van ontzag, rust en betovering.

Toen ik me aanmeldde voor de opleiding Docent Beeldende Kunst en Vormgeving aan ArtEZ en op 23 augustus 2021 werd toegelaten, kreeg ik als feedback dat mijn werk (voornamelijk olieverf op doek) wat eenzijdig was. Ik heb dit ter harte genomen en mijn praktijk verbreed met uiteenlopende technieken en media.

In het begin had ik weinig kennis van kunstgeschiedenis en filosofie, en miste ik een heldere motivatie om werk te maken. In de afgelopen vier jaar heb ik mij daarin sterk ontwikkeld. Door studie, ervaring en verdieping ben ik gegroeid in mijn artistieke bewustzijn.

Inmiddels zie ik mezelf als een geëngageerd kunstenaar met een Romantische inborst, gevormd door onderzoek, reflectie en een voortdurende zoektocht naar betekenis in de relatie tussen mens en natuur.

Jos Mulder
9 juni 2025

Voorblad:

Antropoceen III

Wanneer het ijs bloedt (2025)

Olieverf, houtskool en draad op doek

Spiegeling (2023)

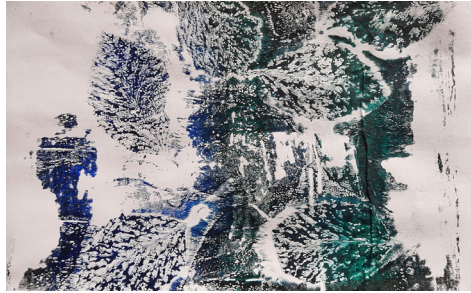
Vloeibaar houtskool + gouache op paneel

Inhoudsopgave

Inleiding	07	16	Theoretische kunstpraktijk
			Theoretische kunstpraktijk
De Romantiek	08		Romantische idealen in thematiek en praktijk
			Thematische en stilistische ontwikkeling
Het Postmodernisme	09	23	Antropoceen III
Het Metamodernisme	10	26	Reflectie & Conclusie
Het Kapitalisme	11	31	Bronvermelding
De Romantische Orde	12		
Het Engagement	13		

Mens en natuur I (2021)

Acryl op papier

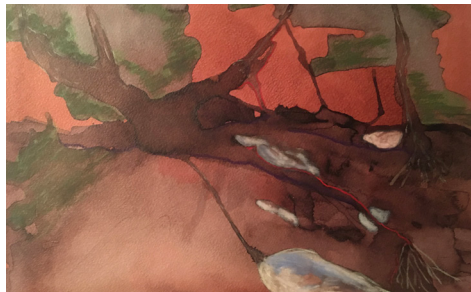
Antropoceen I - Zonlicht (2024)

Gouache op papier en paneel

Energie (2023)

Inkt, bister en aquarel op papier

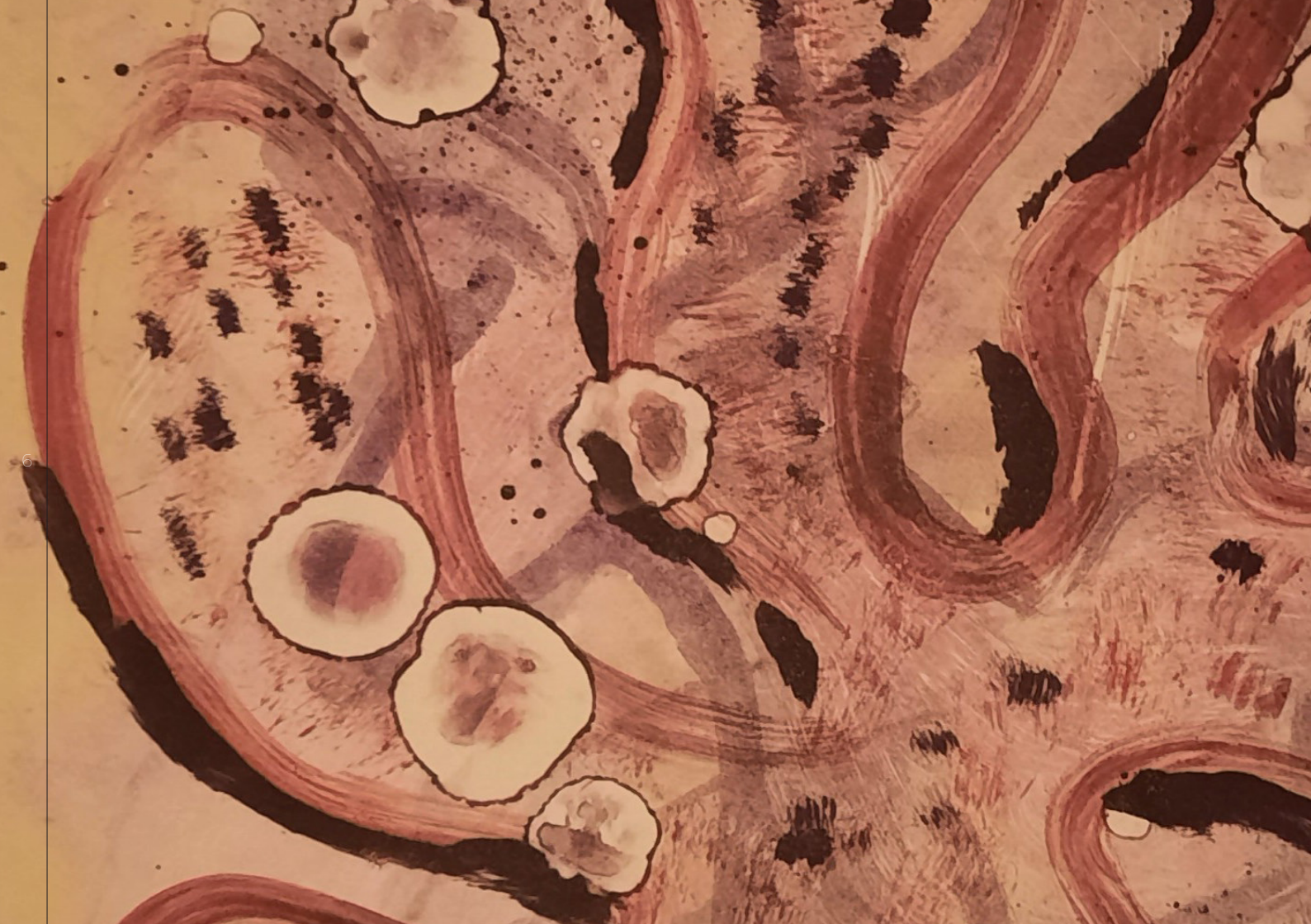
*Die Romantik
ist noch nicht zu
Ende gebracht.*

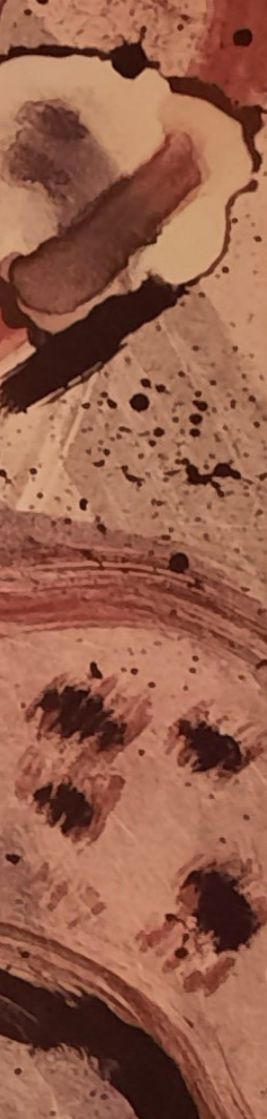
-

De Romantiek is
nog niet voorbij.

-

Martin Heidegger

Inleiding

Nu ik bijna afstudeer als kunstenaar en docent beeldende kunst en vormgeving aan ArtEZ in Zwolle, is dit een passend moment om terug te kijken op mijn ontwikkeling van de afgelopen vier jaar. Deze reflectie biedt de ruimte om te onderzoeken hoe mijn werk zich verhoudt tot het bredere culturele landschap. Aan de hand van zeven 'schouwen' – halfjaarlijkse evaluaties van mijn artistieke groei – ontstaat het beeld van een kunstenaar die zich op persoonlijke en betrokken wijze verhoudt tot fundamentele vraagstukken rond mens, natuur en kunst.

Om mijn thematische en conceptuele keuzes te duiden, schets ik een theoretisch kader dat de historische en actuele context van mijn werk belicht. Ik positioneer mijn praktijk binnen een narratief dat loopt van Romantiek via Postmodernisme naar Metamodernisme. Deze lijn verbindt de oorsprong van mijn thematiek (Romantiek), met de kritische reflectie daarop (Postmodernisme), en de hernieuwde betekenisgeving in het heden (Metamodernisme). Hoewel Modernisme en Neoromantiek relevant zijn, spelen zij in het onderzoek naar mijn theoretische kunstpraktijk een minder centrale rol.

Vervolgens verbind ik dit theoretische kader met mijn eigen werk, waarin de spanning tussen de overweldigende natuur en de realiteit van menselijke impact, de gelaagdheid en de zoektocht naar balans op diverse manieren zichtbaar wordt. Tot slot reflecteer ik op de verkregen inzichten en bepaal ik mijn positie als kunstenaar binnen het hedendaagse kunstenveld.

De Romantiek (ca. 1790–1850) vormde een invloedrijke reactie op de rationaliteit en het universalisme van de Verlichting. In plaats van de nadruk op rede en objectiviteit, omarmde deze culturele stroming het subjectieve, het emotionele, de verbeelding en de individuele beleving.

Centraal stond een hernieuwde waardering voor de natuur, niet langer opgevat als iets dat beheerst en verklaard moest worden, maar als bron van inspiratie, troost en spirituele ervaring. Het sublieme, een overweldigend gevoel van ontzag en verwondering bij confrontatie met de grootsheid van de natuur, werd een kernconcept. Romantische kunstenaars zoals Caspar David Friedrich verbeeldden in hun landschappen de nietigheid van de mens tegenover natuurkrachten, evenals het verlangen naar een innerlijke, spirituele ervaring van de natuur (*Caspar David Friedrich and the Subject of Landscape*, 2009) (*Romantiek*, 2010, p. 10).

Filosofisch werd het idealisme omarmd: de overtuiging dat de menselijke geest en subjectieve ervaring fundamenteel zijn voor het begrijpen van de werkelijkheid. Dit leidde tot het cultiveren van het beeld van het individuele genie – de kunstenaar of denker wiens unieke verbeeldingskracht en intens gevoel hem in staat stelden tot uitzonderlijke creaties en inzichten (*A handbook of Romanticism Studies*, 2012, p. 247, 331-334)

Hoewel de Romantiek zich in uiteenlopende nationale contexten en artistieke disciplines manifesteerde – van schilderkunst en literatuur tot muziek en filosofie – was de gemeenschappelijke noemer de nadruk op de innerlijke wereld van het individu en de kracht van de natuur (*A handbook of Romanticism Studies*, 2012, pp. 37-50) (*Prophets of Nature - Green spirituality in Romantic Poetry and Painting*, 2008, pp. 84-96). De intensiteit van emotionele expressie en de verheerlijking van het unieke en onverklaarbare stonden in scherp contrast met de meer evenwichtige en rationele esthetiek van de Verlichting.

Het Postmodernisme bekritiseerde Romantische idealen zoals het autonome individu en het sublieme, en ontleedde deze als culturele constructen. Ironie, fragmentatie, imitatie en deconstructie stonden centraal, waarmee het idee van originaliteit en oprechte expressie werd ondermijnd.

In de late twintigste eeuw deed het Postmodernisme zijn intrede als reactie op de moderniteit en als kritiek op de fundamenteën van de Romantiek. Geworteld in kritische theorie en structuralisme deconstrueerde het grote verhalen en ideologieën, waaronder de noties van het autonome subject en de verheven rol van de kunstenaar (*A handbook of Romanticism Studies*, 2012, pp. 4-7). Concepten als waarheid, objectiviteit en universaliteit werden gerelativeerd, en identiteit werd benaderd als fluïde.

In relatie tot de Romantiek betekende dit een herlezing van idealen zoals de idealisering van de natuur, die werd gezien als cultureel construct met nationalistische connotaties en de uitsluiting van het 'andere'. De notie van het sublieme werd eveneens ontmaskerd als product van sociale en culturele machtsstructuren (*A handbook of Romanticism Studies*, 2012, pp. 12, 227) (*A handbook of Romanticism Studies*, 2012, p. 300) (*Expeditie Wildernis - ervaringen met het sublieme in de Nederlandse natuur*, 2012, p. 74).

Het creatieve subject uit de Romantiek werd herzien als gevormd door sociale, taalkundige en historische krachten. Waar de Romantiek intense emotie en oprechte expressie waardeerde, omarmde het Postmodernisme juist ironie, parodie en distantie. Door te verwijzen naar bestaand werk en culturele codes in voortdurende herhaling en remix, bevroeg het Postmodernisme fundamenteel de Romantische notie van het unieke genie en authentieke expressie (*A handbook of Romanticism Studies*, 2012, pp. 135-136 en 252-254).

Het Metamodernisme, ontstaan in de 21e eeuw, zoekt balans tussen oprechtheid en ironie en herwaardeert Romantische thema's zoals natuur en spiritualiteit. Het combineert idealisme met realisme en richt zich op ecologische en maatschappelijke kwesties.

Deze culturele beweging is te begrijpen als een reactie op het cynisme, relativisme en deconstructie van het Postmodernisme, en wordt gekenmerkt door een voortdurende beweging tussen tegenpolen: enthousiasme en ironie, geïnformeerde naïviteit en kritische distantie, idealisme en pragmatisme (*Metamodernism.com*, 2015).

Binnen deze context is een hernieuwde zoektocht naar betekenis en transcendentie zichtbaar, met een herinterpretatie van de Romantische erfenis. Romantische thema's worden benaderd met postmodern bewustzijn, wat leidt tot een gelaagde houding waarin oprechtheid en ironie samengaan. In het werk van kunstenaars als Daan Roosegaarde (*Waterlicht*, 2015) en Olafur Eliasson (*The Weather Project*, 2003) komt dit tot uiting in installaties die natuur en ervaring centraal stellen, zonder de complexiteit van het hedendaagse perspectief uit het oog te verliezen (*Art, Theory and Practice in the Anthropocene*, 2019, p. 12) (*Metamodernism.com*, 2015).

Het Metamodernisme erkent de spanningen en paradoxen van het moderne bestaan en probeert deze niet te reduceren, maar te omarmen via een voortdurende verschuiving tussen perspectieven. Het bepleit een pragmatisch idealisme: een streven naar een betere wereld met oog voor de morele en ecologische urgenties van deze tijd (*Gaia, Psyche and Deep Ecology*, 2019, pp. 46-49) (*Facing Gaia*, 2017, pp. 41-43, 142).

De Romantische verhouding tot de natuur wordt in dit kader niet alleen als spirituele inspiratiebron herkend, maar ook kritisch bevraagd in relatie tot de maatschappelijke en economische krachten die deze onder druk zetten. Het Metamodernisme verbindt de Romantische liefde voor de natuur met de noodzaak tot actie, en biedt zo een eigentijdse, gelaagde reflectie op de actuele ecologische problematiek.

De Romantiek wordt vaak gezien als een kritische reactie op de opkomst van het kapitalisme en de daarmee samenhangende industrialisatie en rationalisering van de wereld.

Volgens Robert Sayre en Michael Löwy in *Romantic Anti-capitalism and Nature: The Enchanted Garden* is de Romantiek niet louter een historische kunstperiode, maar een bredere culturele houding die sociale, economische én ecologische kritiek omvat (*Romantic anti-capitalism and nature*, 2020, p. 1).

Romantische kunstenaars en denkers benadrukten emotie, verbeelding en een diepe verbondenheid met de natuur. Hun verheerlijking van het sublieme en het betoverende weerspiegelde een verlangen naar een vermeende prekapitalistische harmonie, waarin de mens nog niet vervreemd was van zijn natuurlijke omgeving. Ze zagen de industrialisatie als een proces van onttovering, waarbij de levende, spirituele natuur werd gereduceerd tot dode materie en exploiteerbare hulpbron. Deze houding ging gepaard met een nostalgie naar een meer organische wereld en een protest tegen ecologische vernietiging (*Romantic anti-capitalism and nature*, 2020, pp. 3-7).

Het postmodernisme bracht vervolgens een kritische deconstructie van de Romantiek, waarbij het wees op haar mogelijke naïviteit en het risico op esthetisch escapisme. De postmoderne blik onthulde hoe de Romantische natuurbeleving soms de complexe materiële, economische en politieke realiteit maskeerde.

Tegen deze achtergrond biedt het Metamodernisme een synthetische benadering. Het herwaardeert Romantische idealen zoals verbondenheid met natuur en spiritualiteit, maar doet dit met oog voor de postmoderne kritiek en de urgentie van de ecologische crisis (*Metamodernism.com*, 2015). Binnen deze benadering wordt de Romantiek herlezen als een traditie die al kiemen van ecologische bewustwording en het streven naar een rechtvaardigere relatie tussen mens en natuur in zich droeg – elementen die in de hedendaagse context opnieuw relevant zijn.

Volgens Maarten Doorman is de Romantiek geen afgesloten historische periode of louter een kunststroming, maar een diepgeworteld cultureel fenomeen dat nog altijd ons denken en ervaren beïnvloedt: een blijvende 'romantische orde', een filosofie en levenshouding (*De Romantische Orde*, 2004, p.5).

Deze orde wordt gekenmerkt door een fundamentele kritiek op de kapitalistische moderniteit, waarbij industrialisatie werd ervaren als een 'onttovering' van de wereld. De romantische verheerlijking van de natuur weerspiegelde een verlangen naar een verloren gegane, prekapitalistische harmonie, waarin de mens nog niet vervreemd was van zijn omgeving (*De Romantische Orde*, 2004, p.12).

De invloed van deze romantische mentaliteit bleef ver na 1850 doorwerken. Het moderne subject, dat zichzelf begrijpt in termen van uniciteit, autonomie en zelfverwerkelijking, is geworteld in romantisch denken. Ook het idee van kunst als een autonoom domein waarin de kunstenaar zijn innerlijke wereld tot uitdrukking brengt, is een romantische nalatenschap. Dit markeerde een verschuiving van kunst als imitatie (mimesis) naar kunst als expressie van authenticiteit (*De Romantische Orde*, 2004, p.33-39).

De kracht van deze orde ligt in haar dynamiek: een voortdurende beweging tussen tegengestelden zoals rede en gevoel, objectiviteit en subjectiviteit, mechanica en organiek, materie en geest. Kritiek op de Romantiek wordt vaak zelf door romantische categorieën gevormd, wat de opmerkelijke duurzaamheid van dit denkkader verklaart (*De Romantische Orde*, 2004, p.25-27).

De Britse filosoof Isaiah Berlin noemde de Romantiek zelfs 'the greatest shift in the consciousness of the West that has occurred'. In de nasleep van de Franse Revolutie vond er in korte tijd een culturele en mentale omslag plaats die het wereldbeeld van het Westen fundamenteel veranderde (*De Romantische Orde*, 2004, p.15).

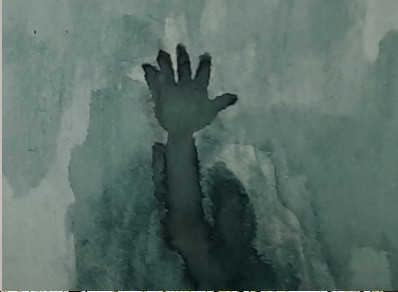
De Romantische orde gaf aanleiding tot twee ogenschijnlijk tegengestelde tendensen: de verabsolutering van kunst in het principe van *l'art pour l'art*, waarbij kunst zichzelf genoeg is en zich terugtrekt uit de wereld, en de totalisering van kunst als middel tot maatschappelijke verandering. De kunstenaar werd gezien als ziener of profeet, die via verbeelding de wereld kon herscheppen en maatschappelijke tegenstellingen zichtbaar kon maken, tot in domeinen als religie, wetenschap en politiek (*De navel van Daphne*, 2016, pp.72-74).

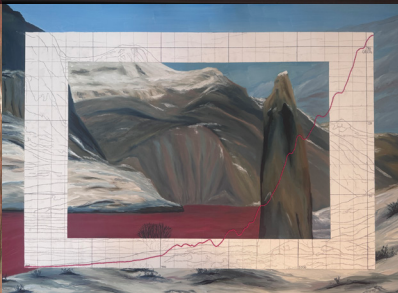
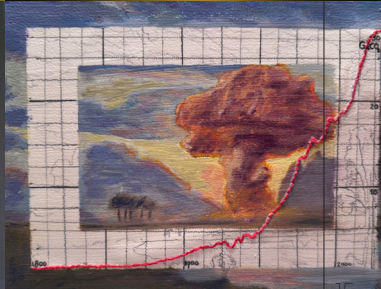
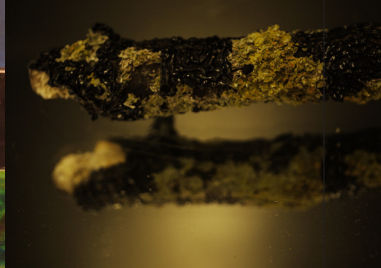
Centraal in dit spanningsveld staat het begrip esthetische autonomie, dat opkwam met Kant en Moritz en door Schiller werd verbonden aan vrijheid en morele vorming. Belangrijk hierbij is dat autonomie niet gelijk is aan *l'art pour l'art*: autonomie is juist een voorwaarde voor zowel afzondering als betrokkenheid. De tegenstelling is niet die tussen autonomie en engagement, maar tussen autonomie en onderworpenheid. Een autonome kunstenaar kan zich dus wél engageren met de wereld, zonder die autonomie te verliezen (*De navel van Daphne*, 2016, pp.78, 155).

De fundamentele vraag blijft hoe dubbelzinnige kunst, die per definitie ruimte laat voor interpretatie, zich kan verhouden tot het eenduidige karakter van engagement, dat helderheid en morele stellingname vereist. Dit roept de kwestie op of geëngageerde kunst niet onvermijdelijk vervalt in middelmatigheid of oppervlakkigheid. Toch blijkt uit de kunstpraktijk een grote variatie aan vormen van engagement: van morele provocatie en politiek activisme tot sociaal engagement en community art (*De navel van Daphne*, 2016, pp.22, 62).

Hans den Hartog Jager beschrijft de 'onzichtbare muur' tussen kunst en wereld als een hardnekkig probleem: geëngageerde kunst blijft vaak gevangen binnen de muren van het museum of de galerie. Werken zoals Haacke's *Condensation Cube* symboliseren dit isolement; ze verbeelden engagement, maar zonder daadwerkelijk maatschappelijk effect. Renzo Martens bekritiseert geëngageerde kunst die onbedoeld bijdraagt aan gentrificatie en zo eerder de rijken versterkt dan de armen helpt (*Het streven*, 2014, pp.31, 102).

Toch tonen sommige kunstenaars aan dat de muur doorbroken kan worden. Ai Weiwei's *S.A.C.R.E.D.* maakt de toeschouwer tot medeplichtige, terwijl *Sunflower Seeds* een brug slaat tussen het individuele en het collectieve, tussen esthetiek en politiek. Ook Marlene Dumas confronteert de kijker in *The Neighbour* met het eigen perspectief, waardoor kunst niet alleen esthetisch, maar ook ethisch geladen wordt (*De navel van Daphne*, 2016, pp.110, 143).

Deze scriptie onderzoekt de invloed van Romantische idealen op mijn hedendaagse kunstpraktijk, waarin natuur, emotie en persoonlijke expressie centraal staan. Thema's als korstmos, wanhoop en balans leiden tot een geëngageerde reflectie op milieuproblematiek. Door Romantische landschappen te combineren met CO₂-data ontstaat een metamodernistische benadering waarin schoonheid en kritiek samenkomen. Kunst wordt zo een middel voor bewustwording, maatschappelijke betrokkenheid en zorg.

Theoretische kunstpraktijk

Mijn kunstpraktijk beweegt zich op een complexe en dynamische manier tussen historische invloeden en hedendaagse stromingen. De relatie tussen mens en natuur vormt een rode draad: wat begon als een verwonderde observatie evolueerde tot een meer kritische en geëngageerde houding tegenover milieuproblematiek.

Mijn werk toont een duidelijke affiniteit met de Romantiek, vooral in de fascinatie voor het sublieme en de melancholie ten opzichte van het verleden. Deze interesse uit zich zowel impliciet in mijn bewondering voor natuurlijke structuren als expliciet, bijvoorbeeld in mijn schilderijen van Romantische landschappen.

Tegelijkertijd ben ik me bewust van postmoderne invloeden, zoals de deconstructie van grote verhalen. Mijn eclectische aanpak – het gebruik van uiteenlopende materialen en technieken, thematisch onderzoek naar balans, wanhoop en het Antropoceen – wijst op een gelaagde benadering.

In mijn afstudeerjaar koos ik ervoor de Romantiek expliciet te onderzoeken. Door klassieke landschappen te combineren met hedendaagse CO₂-uitstoot grafieken ontstond een Metamodernistische gelaagdheid. De toevoeging van een magenta CO₂-grafiek aan idyllische taferelen schept een visuele spanning tussen hoop en wanhoop, idealisme en realisme.

Natuur - Hunebed (2024)

Gouache op papier en paneel

In dit laatste semester van mijn opleiding aan ArtEZ Zwolle reflecteer ik op mijn artistieke ontwikkeling. Door mijn thematische en formele keuzes van de afgelopen zeven semesters te herzien binnen de kaders van Romantiek, Postmodernisme en Metamodernisme, wil ik inzicht geven in mijn positie binnen de hedendaagse kunst. Mijn fascinatie voor natuurlijke elementen zoals korstmos, mijn reflectie op persoonlijke en maatschappelijke onrust, en mijn herwaardering van de Romantiek als ecologisch bewustzijnskader dragen bij aan een eigentijds en relevant oeuvre.

Romantische idealen in thematiek en praktijk

De Romantische idealen hebben op verschillende manieren invloed op mijn thematische verkenningen en hedendaagse artistieke praktijk.

Thematische Verkenningen:

Natuur: Een centrale thematische overeenkomst is de waardering voor de natuur. In de Romantiek stond de natuur centraal en werd vaak afgebeeld als groots en overweldigend. In mijn werk uit ik een sterke verbondenheid met de natuur. Ik vind in de natuur ontspanning, inspiratie en leven. Net als Romantische kunstenaars die de natuur als subliem en spiritueel geladen zagen, zoek ik naar de schoonheid, structuren en vormen in de natuur. Ik fotografeer interessante beelden in de natuur en bewonder de schoonheid ervan. Ik maak me ook zorgen om de kwaliteit van het milieu, een hedendaagse relevantie van de Romantische aandacht voor de natuur. In mijn afstudeerjaar richt ik mij expliciet op landschappen uit de Romantiek, die ik naschilder om de schoonheid van de natuur in die periode te tonen. Ik herken in mijzelf de fascinatie voor het sublieme en de weemoed naar het verleden. Beide kenmerkende aspecten van de Romantiek

Gevoel en Emotie: De Romantiek legde de nadruk op gevoel en emotie. Romantische kunstenaars streefden ernaar intense emoties en stemmingen vast te leggen. Hoewel ik niet altijd expliciet spreek over het uitdrukken van intense emoties in al mijn werken, komt het thema wanhoop sterk naar voren in het derde semester (Schouw III). Dit intense gevoel inspireerde mij tot indringende tekeningen. Ook het zoeken naar balans in persoonlijke en maatschappelijke uitdagingen is een terugkerend thema. In het vijfde semester (Schouw V) staat het thema Zen centraal, waarbij een creatief proces bijdraagt aan een beter bewustzijn van mijzelf en de omgeving, wat kan worden gezien als een vorm van innerlijke beleving, verwant aan het Romantische subjectivisme.

Bust of Steve (2022)

Korstmos, takjes en lijmpistool

Individueelheid en verbeelding: De nadruk op persoonlijke expressie en de kracht van de verbeelding was belangrijk in de Romantiek. Ik verken in mijn werk verschillende thema's die mij persoonlijk raken, zoals de relatie tussen mens en natuur, klimaatproblematiek en maatschappelijke spanningen. Mijn gebruik van diverse materialen en technieken getuigt van een zoektocht naar mijn eigen artistieke stem. In het zesde semester (Schouw VI) combineer ik verschillende lagen in mijn werk, zowel materieel als thematisch, wat kan worden gezien als een vorm van persoonlijke expressie.

Historische interesse: Veel Romantische kunstenaars haalden inspiratie uit het verleden. In het zevende semester (Schouw VII) is dit een direct aanknopingspunt, waarbij ik landschappen uit de Romantiek herinterpreteer. Ik baseer mijn schilderijen op het werk van bekende landschapschilders uit die periode, zoals Caspar David Friedrich en Willem Roelofs. Ik toon de schoonheid van de natuur rond 1800 en voeg daar een hedendaags element aan toe in de vorm van een grafiek over de wereldwijde CO2-uitstoot, waarmee ik een brug sla tussen het verleden en het heden.

Artistieke Praktijk:

Techniek en expressie: Romantische kunstenaars experimenteerden met technieken om emotie en intensiteit in hun werk te versterken. Ik maak gebruik van een breed scala aan materialen en technieken, waaronder aquarel, acryl, olieverf, houtskool, klei, 3D-pen en fotografie. Mijn experimenten met verschillende media kunnen worden gezien als een hedendaagse voortzetting van het Romantische streven naar expressiviteit. In het zesde semester (Schouw VI) experimenteer ik met de 3D-pen om gelaagdheid en textuur in mijn werk te creëren. Mijn snelle en impressionistische schilderijstijl met gouache in het zevende semester (Schouw VII), waarbij precisie van veraf plaatsmaakt voor vervaging van dichtbij, kan ook worden gezien als een expressieve benadering.

Natuur als inspiratiebron: De directe ervaring van de natuur als inspiratiebron, benadrukt in de Romantiek, is ook zichtbaar in mijn praktijk. Ik ga daadwerkelijk de natuur in om te tekenen. Dit directe contact met de natuur beïnvloedt mijn lijnen en composities. De tekenmethode van Frederick Franck in 'The Zen of Seeing', waarin het tekenproces belangrijker is dan het eindresultaat en leidt tot een verhoogd bewustzijn van de om-

Natuurlijke lijnen (2023)

Oost-Indische inkt op paneel

geving, sluit aan bij de Romantische waardering voor intuïtieve creativiteit en persoonlijke beleving.

Door deze thematische en praktische verbindingen is duidelijk dat Romantische idealen een significante invloed hebben op mijn hedendaagse artistieke praktijk en mijn verkenning van thema's als natuur, gevoel, individualiteit en de relatie tussen verleden en heden. Mijn recente focus op het herinterpreteren van Romantische landschappen benadrukt deze invloed nog sterker.

Thematische en stilistische ontwikkeling

Gedurende de zeven semesters van mijn opleiding heeft mijn werk een duidelijke ontwikkeling doorgemaakt, waarbij verschillende thema's elkaar opvolgden, maar ook in elkaar overliepen en dieper werden verkend. Er is een consistente rode draad van de relatie tussen mens en natuur te zien, die zich op diverse manieren heeft gemanifesteerd en verdiept.

Bijna verstild leven (2021)
Natuur en verroest staal

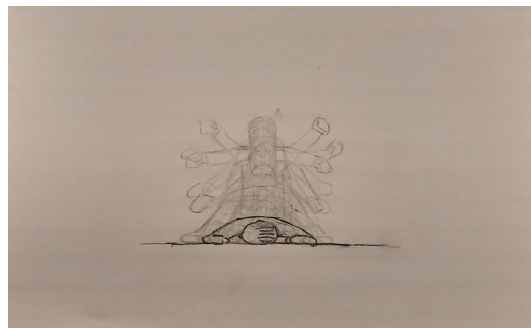

Semester 1: Het thema van de eerste semester was "*Mens en natuur*". De focus lag toen op het ontdekken van inspiratiebronnen en het leren starten en doorlopen van creatieve processen. Ik fotografeerde interessante beelden tijdens stadswandelingen, die het verval van menselijke ingrepen en de terugwinning van de ruimte door de natuur toonden. Ik probeer met mijn beelden waardering te creëren voor de directe omgeving, mogelijk als bijdrage aan klimaat herstel. Het werk "*Hurt* (2021)" toonde de kwetsbaarheid van de natuur door de invloed van de mens, geïnspireerd door het verhaal van Geoffroy Delorme. Er was ook een focus op materiaalonderzoek en het ontdekken van de invloed van mijn handelen op materialen, zoals te zien in "*Bijna verstild leven* (2021)". Het thema "*hert*" begon ook op te komen als symbool voor de schoonheid en kwetsbaarheid van de natuur.

Semester 2: Het centrale thema was "*Korstmos*". Ik raakte geïnspireerd door de structuur van korstmos en onderzocht dit als onderwerp voor beeldend onderzoek. Ik gebruikte diverse materialen zoals potlood, acryl, klei en MDF. De korstmos werd gezien als symbool voor een samenleving in balans en symbiose van mens en natuur. Er was ook een koppeling met vormge-

ving door het patineren van koper en messing, geïnspireerd door de structuur van korstmos. Daarnaast kwamen thema's als *"Steve's Body"*, *"Aarde + Lijnolie"* en de oorlog in Oekraïne aan bod. De interesse in de relatie tussen natuur en cultuur bleef aanwezig, zoals in het werk *"Hert en korstmos (2022)"*.

Semester 3: Het centrale thema was *"Balans"*, met *"Wanhoop"* als een belangrijke inspiratiebron. Geïnspireerd door een schilderij dat wanhoop uitstraalde, maakte ik indringende tekeningen. Ik experimenteerde met abstractie en diverse tekentechnieken. Het thema balans kwam naar voren als een reactie op het gevoel van wanhoop en als een streven naar evenwicht. Ik gebruikte een lijmpistool als onconventioneel gereedschap, wat leidde tot ruimtelijk werk en animaties die het thema van vallen en opstaan symboliseerden. Er was een duidelijke koppeling tussen innerlijke gevoelswereld en de verbeelding daarvan in combinatie met materiaalonderzoek. Ook was er een culturele excursie naar de vijfjaarlijkse tentoonstelling Documenta in Kassel (Duitsland).

Vallen en opstaan (2022)
Potlood op papier (animatie)

20

Human nature (2023)
Wilgentenen en Xiriton

Semester 4: Het centrale thema was *"Symbiose"*, voortbouwend op de eerdere interesse in de relatie tussen mens en natuur. De focus verschoof naar het idee van een evenwichtige samenleving tussen mens en natuur, waarbij de mens als onderdeel van de natuur wordt gezien. Ik liet mij inspireren door beeldhouwers die met natuurlijke materialen werken en experimenteerde met wilgentenen en een milieuvriendelijke variant van beton (Xiriton). Het concept van *"engagement"* in de kunst werd geïntroduceerd, waarbij ik acties ondernam in de openbare ruimte om mensen na te laten denken over het milieu. Artificiële intelligentie werd ingezet om apocalyptische beelden te genereren die de impact van klimaatverandering verbeeldde.

Semester 5: Het centrale thema was *"Zen"*, waarbij de nadruk lag op het waarderen van het creatieve proces, het bewust waarnemen van de natuur, en het vinden van innerlijke rust en balans. Geïnspireerd door het boek *"The Zen of Seeing"* van Frederick Franck, ging ik de natuur in om te tekenen en de essentie van de natuurlijke lijnen vast te leggen. Ik reflecteerde op de energie van de natuur en hoe deze kan bijdragen aan een gevoel van balans.

Het intuïtieve werken en het reageren op wat ontstaat in het creatieve proces werd belangrijker. Er was ook een reflectie op “Culture Wars” in de theorie en een culturele excursie naar Rome (Italië).

Semester 6: Het centrale thema was “Layers” (Gelaagdheid), zowel in materiaal als thematiek. Ik werkte met verschillende lagen in mijn kunstwerken, zoals in “Forest layers” waar pen, bister en 3D-pen werden gecombineerd. Ik onderzocht de mogelijkheden van de 3D-pen met PLA-filament om ruimtelijk werk te creëren. De fascinatie voor korstmos bleef aanwezig, nu bewerkt met de 3D-pen. Er was een verdieping in het concept van gelaagdheid als middel tot diepgang en verbinding. Het thema van de spanning tussen mens en natuur bleef relevant in de context van de gebruikte materialen (natuurlijke vs. kunstmatige).

Semester 7: Het centrale thema was “Romantiek”, waarbij ik de kunst en ideeën van deze periode gebruikte om de hedendaagse relatie tussen mens en natuur te onderzoeken en bewustzijn te creëren rondom de klimaatproblematiek. Ik schilderde landschappen na uit de Romantiek periode met gouache en voegde daar een grafiek van de wereldwijde CO2-uitstoot aan toe om een “Reality Check” tijdens de schouw in Kunstruimte Het Langhuis te creëren. Ik verdiepte mij in

het werk van vele Romantische kunstenaars en schreef een manifest over het herontdekken van de kracht en kwetsbaarheid van de natuur, waarbij ik parallellen trok tussen de Romantiek en de huidige tijd. Mijn Educatief afstudeeronderzoek richtte zich op “Kunst helpt!” voor mensen met dementie, wat een nieuwe dimensie toevoegde aan mijn interesse in de positieve effecten van kunst op de gezondheid. En aan het begin van dit semester hebben wij een bezoek gebracht aan de Biënnale van Venetië (Italië).

Conclusie: Door de zeven semesters heen ontwikkelde mijn werk zich van observerend naar geëngageerd. De constante factor is de relatie tussen mens en natuur, die zich verdiept tot een kritische reflectie op onze rol in ecologische problematiek. Mijn materiaalgebruik is veelzijdig en onderzoekend, mijn thematische keuzes consistent verweven. In het laatste semester vormt de Romantiek het kader waarmee ik mijn artistieke zoektocht naar zingeving, emotie en ecologisch bewustzijn in een bredere context plaats. Zo draagt mijn werk bij aan een hedendaagse kunstpraktijk die zowel persoonlijk als maatschappelijk relevant is.

Zen (2023)

Bister, aquarel en gouache op 3 doeken

Antropoceen: Étretat (2025)

Gouache op papier op paneel

Natuurmens (2022)

Pigment, lijnolie en inkt op papier

Tuinen Frederiksoord (2022)

Inkt en aquarel op papier

Zen of Seeing (2023)

Tekenen in de natuur

Korstmos (2022)

Gepatineerd koper en messing

Forest Layers (2024)

Pen op paneel, bister op folie en 3D-pen

Antropoceen I - Maanlicht (2024)
Gouache op papier en paneel

Willem Roelofs, waar ik de grafiek van de wereldwijde CO₂-uitstoot in magenta 'overheen' schilderde. Dat was een manier om de schoonheid van de natuur in die geïdealiseerde tijd te tonen, geconfronteerd met de harde realiteit van de klimaatcrisis, een soort "reality check" (tevens titel van de tussenexpo van Schouw VI in Het Langhuis). Ik voel de Romantische fascinatie voor het sublieme in de natuur en de weemoed naar een verleden, maar weet ook dat die naïviteit niet meer mogelijk is. De Romantische notie van de wildernis als plek van afzondering en introspectie, maar waar de aanwezigheid van menselijke invloed toch voelbaar is, herken ik ook.

In mijn nieuwe werk ga ik een stap verder. Ik toon niet meer het Romantische landschap, maar creëer nieuwe landschappen die direct de gevolgen van menselijk handelen verbeelden. Ik geef de kijker een sublieme ervaring door de schoonheid te tonen van een dystopisch landschap: een landschap met een atoombom padenstoelwolk, een zee met grote mammoet scheepswrakken en bergen met een chemisch gekleurde rivier. Deze beelden tonen de destructieve impact van economische groei en een materialistische samenleving op de natuur, wat een echo is van de Romantische kritiek op het kapitalisme en de "onttovering van de wereld". De Romantiek verzette zich tegen een puur rationele of materialistische benadering van de wereld, en mijn werk toont de catastrofale uitkomst van zo'n benadering. De natuur wordt hier niet alleen geïdealiseerd of aanbeden, maar getoond in haar beschadigde en getransformeerde staat, als gevolg van een overheersende menselijke invloed op de natuur.

De manier waarop de grafiek van de CO₂-uitstoot nu is geïntegreerd, is cruciaal voor de betekenis van dit

Dit is mijn reflectie op het nieuwe werk dat ik heb gemaakt, als vervolg op mijn verkenning van de Romantiek en de klimaatproblematiek in het vorige semester. Ik probeer de historische lijn van de Romantiek naar het heden door te trekken en mijn eigen positie daarin te bepalen, met het Metamodernisme als kader.

Vorig semester, in Schouw VII, was het centrale thema Romantiek. Ik heb toen onderzocht hoe de Romantici aan het einde van de 18e en begin 19e eeuw reageerden op de industrialisatie en een hernieuwde waardering kregen voor de natuur en de menselijke invloed daarop. Ik zag duidelijke parallellen met de huidige tijd en de ecologische schade. Mijn werk, de serie "Antropoceen", was een directe dialoog met Romantische landschappen, van o.a. Caspar David Friedrich en

nieuwe werk en voor de link met het Metamodernisme. In plaats van eroverheen geschilderd te zijn, is de grafiek door het doek heen geborduurd. Een deel van het landschap is zelfs niet geschilderd om de grafiek goed zichtbaar te maken. Dit fysieke, ingebouwde aspect van de grafiek laat zien dat de data van menselijke impact niet langer extern is aan het landschap, maar er onlosmakelijk deel van uitmaakt. Het is een materiële representatie van de onzichtbare, maar destructieve, kracht van menselijke activiteit. Dit past bij het idee van het Antropoceen, waarin de mens een geologische kracht is geworden.

Ik zie dit werk niet alleen in het verlengde van de Romantiek, maar vooral als onderdeel van een metamodernistische benadering. Het Postmodernisme bekritiseerde de Romantiek door haar idealen te ontmaskeren als constructies. Ironie, distantie en het ondermijnen van grote verhalen stonden centraal. Die invloed is voelbaar in mijn werk: ik ben me bewust van de culturele lading van het natuurbild en van de onschuld die verloren is gegaan.

Toch overstijgt mijn werk het postmoderne cynisme. Er zit een oprechte betrokkenheid in. Mijn dystopische beelden zijn geen loutere kritiek of ironie, maar een poging tot bewustwording en betekenis. Dit sluit aan bij het Metamodernisme, dat zich beweegt tussen tegenstellingen: ironie én oprechtheid, hoop én wanhoop. Mijn werk balanceert tussen de esthetische aantrekkingskracht van het sublieme landschap en de pijnlijke realisatie van de onderliggende verwoesting. Die spanning houdt de kijker in een voortdurende wisselwerking.

24

Het Metamodernisme wordt beschreven als een 'pendel die heen en weer zwaait tussen talloze polen', zoals enthousiasme en ironie, oprechtheid en distantie. Mijn werk oscilleert hier ook tussen de visuele impact en de realiteit. Enerzijds is er het overweldigende gevoel dat wordt opgeroepen door de schaal en de (duistere) esthetiek van deze landschappen, het sublieme van immense bergen of dramatisch licht, zelfs in verstoorde gebieden. Anderzijds is er het directe besef dat deze 'grootseid' het resultaat is van menselijke ingrepen, schade en verlies – het vernietigende karakter. Het werk pendelt constant tussen die aantrekking door het overweldigende beeld en het afstoten door de pijnlijke, destructieve betekenis ervan, wat de kijker in een staat van wisselwerking houdt.

Het Metamodernisme omarmt ook 'pragmatisch idealisme' en 'geïnformeerde naïviteit'. Ik toon de pragmatische, rauwe realiteit van een beschadigd landschap. Maar het idealisme zit in de drijfveer: de wens om de kijker te confronteren met deze realiteit, om een dialoog op gang te brengen over de relatie tussen mens en natuur en de gevolgen van onze keuzes. Ik ben 'geïnformeerd' door de postmoderne kritiek en de wetenschappelijke feiten van de crisis, maar ik behoud een vorm van 'naïviteit' of beter gezegd, een hernieuwde zoektocht naar betekenis en betrokkenheid bij het landschap, zelfs in haar beschadigde staat.

Mijn keuze om de grafiek te borduren en delen van het landschap niet te schilderen, om zo de grafiek te laten zien en de 'vervaging' van het landschap te benadrukken, past hier ook bij. Het is een deconstructie van de landschappelijke illusie,

die laat zien hoe het 'natuurlijke' landschap letterlijk verdwijnt onder de druk van de data die de grafiek representeert. Het is een manier om de abstracte data en de vernietiging ervan zichtbaar te maken.

Mijn werk kan worden gezien als een 'herwaardering van Romantische thema's', zoals de relatie met de natuur en het sublieme, maar dan het sublieme van de catastrofe en de overweldigende schaal van menselijke impact. Dit gebeurt met een volledig bewustzijn van de postmoderne kritiek en de complexiteit van de huidige ecologische situatie. Het is ecologische kunst die zowel visionair (door de dystopische beelden) als actiegericht (door de confronterende boodschap) is.

Daarom concludeer ik dat mijn nieuwe werk het beste aansluit bij het Metamodernisme. Persoonlijk zie ik het Metamodernisme als een hedendaagse herinterpretatie van de Romantiek. Het neemt de Romantische fascinatie voor de natuur en de kritiek op de vervreemding serieus, maar filtert dit door de kritische lens van het Postmodernisme. Het resultaat is een gelaagde benadering die pendelt tussen oprechte betrokkenheid bij de ecologische crisis en een bewustzijn van de complexiteit en de vaak absurde realiteit ervan. Het is een voortzetting van de Romantische zoektocht naar betekenis in de relatie met de wereld om ons heen, maar dan in de context van het Antropoceen, met de instrumenten en het bewustzijn van onze tijd. Mijn werk toont de schoonheid die was (impliciet door de Romantische connectie) en de catastrofe die is, in een poging de kijker te bewegen tot nadenken en hopelijk actie. Misschien ben ik wel een Romantische ziel in een Metamodern lichaam.

Serie Natuur en Antropoceen (2024)
Schouw VII - Kunstruimte Het Langhuis

Human Nature 1 en 2, Nieuw leven en Bust of Steve (2023) 25
Open Space I - Kunstruimte Het Langhuis

Terugkijkend op mijn ontwikkeling als kunstenaar zie ik een duidelijke verdieping, zowel in thematiek als in persoonlijke betrokkenheid. Waar mijn vroege werk vooral voortkwam uit een algemene verwondering voor natuurlijke vormen, zoals korstmossen en symbiotische structuren, heeft zich in de loop van mijn opleiding een meer geëngageerde, filosofische benadering ontwikkeld.

Artistieke en conceptuele groei

Mijn opleiding aan ArtEZ in Zwolle bood hiervoor een vruchtbare voedingsbodem. Naast technische en beeldende groei kreeg ik de ruimte om mijn conceptuele denkkader te ontwikkelen. De vakken Filosofie en Veld, onder begeleiding van Wilhelm Weitkamp en Eef Veldkamp, hebben mijn inzicht in de relatie tussen mens en natuur verdiept. Mijn fascinatie voor Romantische idealen als het sublieme, de natuurervaring en de zoektocht naar betekenis vond hierdoor een stevige theoretische basis.

Wat me het meest heeft geraakt, is het besef dat kunst meer is dan persoonlijke expressie: het kan een krachtig middel zijn voor maatschappelijke reflectie. Door het spanningsveld op te zoeken tussen esthetische schoonheid en de confronterende realiteit van klimaatverandering, probeer ik niet alleen te ontroeren, maar ook aan te zetten tot bewustzijn en misschien zelfs tot actie.

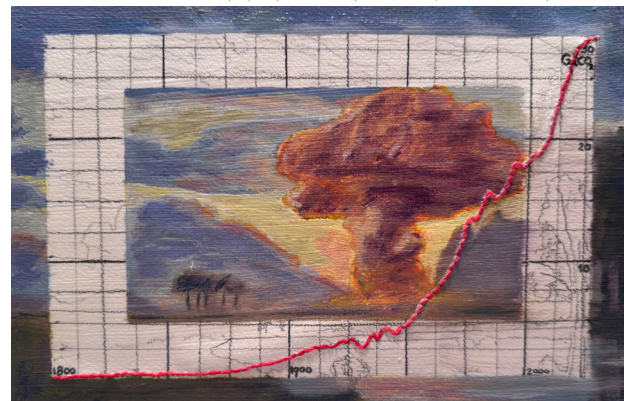
De rol van Romantiek en realiteit

Mijn keuze om klassieke Romantische landschappen te herinterpreteren en te combineren met hedendaagse data, zoals CO₂-uitstoot, kwam voort uit de behoefte om verleden en heden met elkaar te verbinden. Dit idee werd aangescherpt door een opmerking van mijn docent Mario ter Braak: hij miste iets persoonlijks in mijn werk. Dat zette me aan het denken over mijn eigen positie binnen de beelden die ik maakte.

De Romantiek zie ik niet als een afgesloten hoofdstuk, maar als een actuele bron van inspiratie. Net als de Romantische kunstenaars

Antropoceen II - Erfenis van vuur (2025)

Gouache en draad op papier en paneel (26,5x18cm)

voel ik een verlangen naar het sublieme en een sterke reactie op de vervreemding van mens en natuur. Tegelijkertijd ben ik me bewust van de gevaren van nostalgie en idealisering. Daarom voeg ik een tweede laag toe: een realistische, confronterende component. Die spanning tussen emotie en analyse is voor mij het terrein van het Metamodernisme.

Een pendelbeweging tussen verleden en toekomst

Mijn werk is een voortdurende zoektocht naar betekenis in onze relatie met de wereld, in het bijzonder met de natuur, binnen de context van een ecologische crisis. Deze zoektocht is zowel persoonlijk als maatschappelijk: ik blijf trouw aan mijn innerlijke drijfveren, mijn 'Romantische ziel', maar neem ook verantwoordelijkheid voor de realiteit waarin ik werk, mijn 'Metamoderne lichaam'.

Een thematische lijn

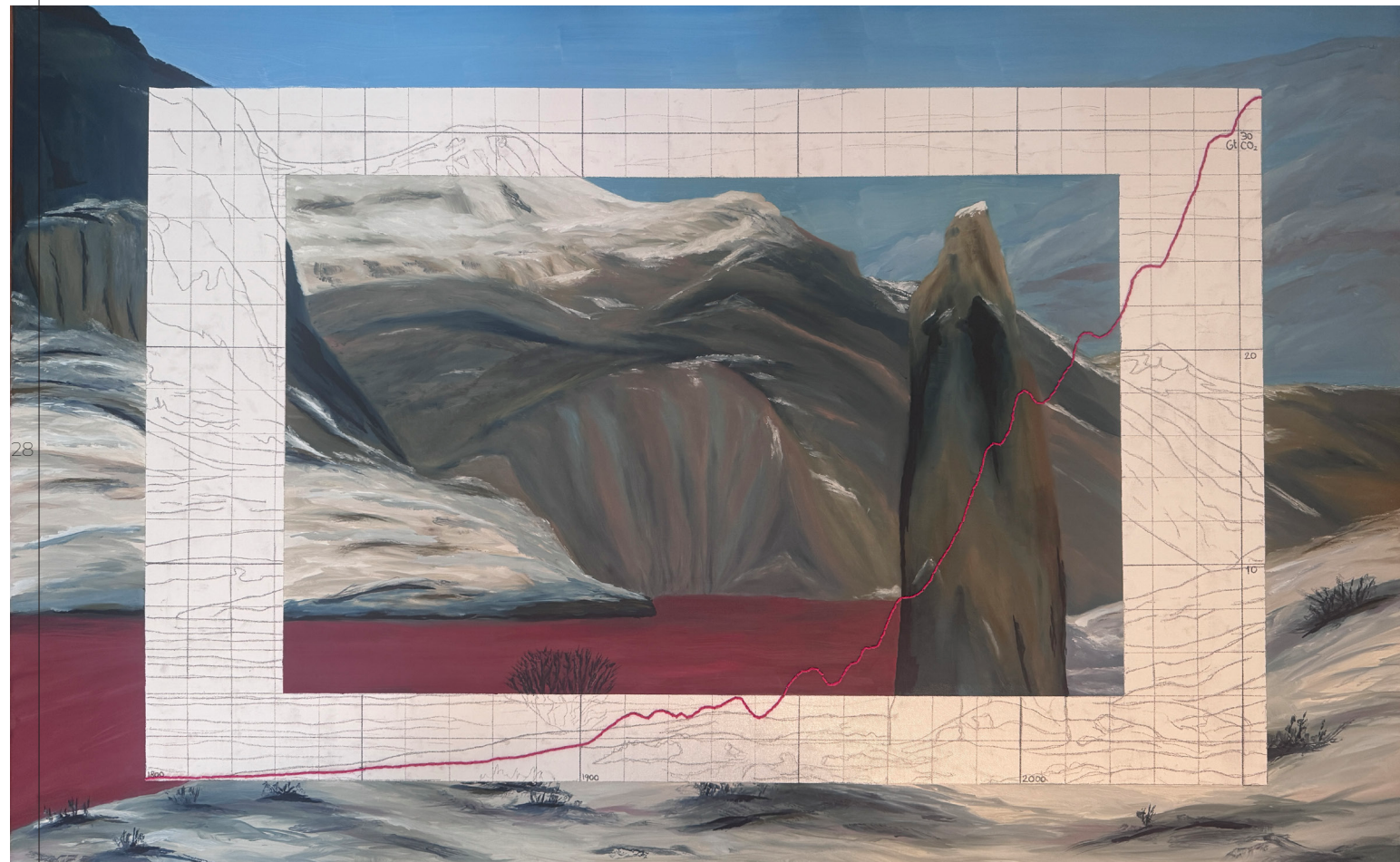
In het eerste semester koos ik voor het thema Cultuur en Natuur, op advies van Mario ter Braak. Hij raadde aan om het onderwerp kleiner en concreter te maken, bijvoorbeeld 'hertjes'. Die vernauwing hielp, maar de bredere spanning tussen cultuur en natuur bleef mijn drijvende kracht. Wat begon als een intuïtieve fascinatie voor natuurlijke processen, groeide uit tot een kritisch en gelaagd onderzoek naar ecologische, esthetische en filosofische vragen.

Tussen schoonheid en verwoesting

Centrale elementen in mijn werk zijn de herwaardering van Romantische idealen, zoals het sublieme en de subjectieve natuurervaring en de confrontatie met de ecologische realiteit van nu. Door CO₂-data te integreren in klassieke landschapsschilderijen, ontstaat een spanningsveld tussen herinnering en waarschuwing, tussen schoonheid en destructie. Deze pendelbeweging vormt de kern van mijn werk: gevoelig en betrokken, maar ook kritisch en actueel.

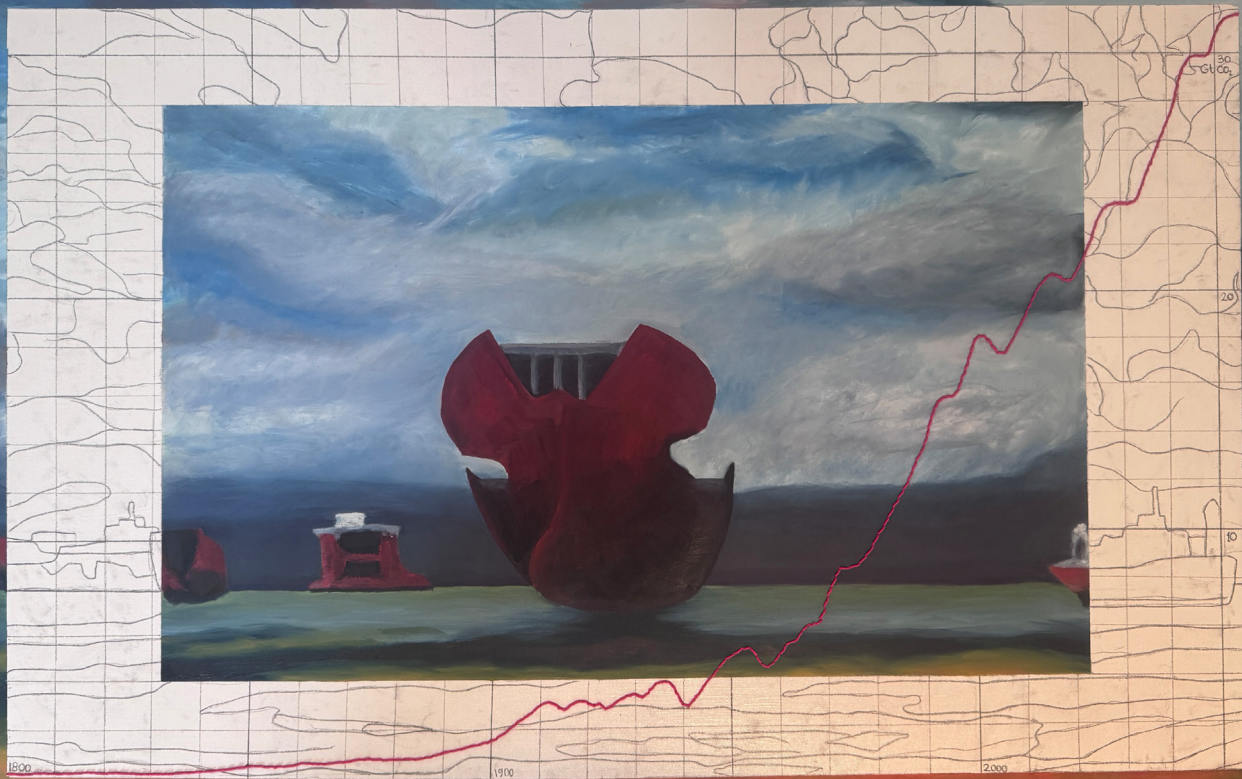
Conclusie

Mijn praktijk is geen nostalgische terugblik, maar een hedendaagse herinterpretatie van de Romantiek. Ze wordt gevoed door het verlangen naar betekenis en verandering in een tijd waarin de relatie tussen mens en natuur steeds meer onder druk staat. Met werken zoals *Antropoceen III* probeer ik een brug te slaan tussen verleden en toekomst, tussen emotie en analyse, tussen bezinning en actie. Daarmee positioneer ik mijn werk binnen het metamodernistische discours als een actuele, hoopvolle en kritische vorm van ecologische kunst.

Antropoceen III - Wanneer het ijs bloedt (2025)

Olieverf, houtschool en draad op doek (160x100cm)

Antropoceen III - Stilstaande vaart (2025)
Olieverf, houtskool en draad op doek (160x100cm)

Antropoceen III - Erfenis van vuur (2025)

Olieverf, houtschool en draad op doek (160x100cm)

Bronvermelding

- Binney, S. H. (2015, april 2). *Metamodernism.com*. Opgehaald van Oscillating Towards the Sublime: <https://www.metamodernism.com/2015/04/02/oscillating-towards-the-sublime-2/>
- Den Hartog Jager, H. (2014), *Het Streven*. Amsterdam: Atheneum-Polak&van Gennep
- Doorman, M. (2004). *De Romantische Orde*. Amsterdam: Bert Bakker.
- Doorman, M. (2016). *De navel van Daphne*. Amsterdam: Bert Bakker
- Fellows, A. (2019). *Gaia, Psyche and Deep Ecology*. New-York: Routledge.
- Heath, D. (1999). *Introducing Romanticism*. Cambridge: Icon Books UK.
- Joel Faflak, J. M. (2012). *A handbook of Romanticism Studies*. West Sussex: Wiley-Blackwell Publishing.
- Klundert, B. v. (2012). *Expeditie Wildernis - ervaringen met het sublieme in de Nederlandse natuur*. KNNV Uitgeverij en Uitgeverij Landwerk.
- Koerner, J. L. (2009). *Caspar David Friedrich and the Subject of Landscape*. London: Reaktion Books.
- Löwy, R. S. (2020). *Romantic anti-capitalism and nature*. New York: Earthscan from Routledge.
- Latour, B. (2017). *Facing Gaia*. Polity Press.
- Reiss, J. (2019). *Art, Theory and Practice in the Anthropocene*. Malaga: Vernon Press.
- Ronald de Leeuw, J. R. (2005). *Meesters van de Romantiek - Nederlandse kunstenaars 1800-1850*. Kunsthal Rotterdam - Rijksmuseum Amsterdam.
- Strachan, G. (2008). *Prophets of Nature - Green spirituality in Romantic Poetry and Painting*. Floris Books.
- Wolf, N. (2010). *Romantiek*. Taschen.

An impressionistic landscape painting featuring green trees on the left, a yellow field, and a large, vibrant pink abstract shape on the right. The sky is rendered with soft, textured brushstrokes in shades of blue and white.

Contact:

Website: www.josmulder.com

Instagram: [Alblibla](https://www.instagram.com/Alblibla)

Telefoon: 06-35629516

E-mail: info@josmulder.com

